

VICE IVANČEVIĆ

U SENJU OBILJEŽEN ZNAČAJNI JUBILEJ ŠUMARSTVA
125 godina od osnutka šumarskoga Kraljevskog
nadzorništva-inspektorata u Senju

Vice Ivančević
Trg Ivana Mažunarića 1
HR 51250 Novi Vinodolski

UDK: 630 (497.5-3 Senj)
Ur.: 2003-12-15

Počeci našega suvremenog šumarstva na kršu vezani su uz osnivanje specijalizirane šumarske krške organizacije *Kraljevskog nadzorništva za pošumljavanje krasa krajiškog područja – Inspektorata za pošumljavanje krševa, goleti i uređenje bujica*, 1878. u Senju. To je bila prva šumarska krška organizacija u nas, te nakon tršćanske druga na jadranskoj obali. Uz opisane glavne radove na kompleksnom pošumljavanju krša, ovim radom obuhvaćene su i njezine ostale sporedne, ali veoma važne aktivnosti, i to: prikupljanje sporednih šumskih proizvoda, izvedba različitih pokusa i hortikulturnih radova, projektiranje, edukacija svih slojeva stanovništva, sudjelovanje na izložbama, organizacija i vodstvo stručnih ekskurzija, te razvoj pčelarstva, koje zajedno s glavnim vrstama radova čine jednu zaokruženu cjelinu.

Naredbom Carskoga kraljevskoga glavnog zapovjedništva Vojne krajine u Senju je 7. 5. 1878. osnovano *Carsko kraljevsko nadzorništvo za pošumljenje krasa krajiškog područja* (dalje: *Nadzorništvo*), koje od 1. 9. 1925. do 7. 3. 1940. mijenja naziv u *Inspektorat za pošumljavanje krševa, goleti i uređenje bujica* (dalje: *Inspektorat*), te od 7. 3. 1940. do završetka rada 31. 7. 1942. u *Nadzorništvo za pošumljavanje krševa i golijeti*.

Osim glavnih radova, i to u prvom redu na pošumljavanju krša, koji su već prethodno opisani u *Senjskom zborniku*, 26, 1999, 361-400, ostvareni su i mnogi sporedni radovi u okviru redovitih poslova. Ta je grupa radova obuhvaćala prikupljanje sporednih šumskih proizvoda, izvedbu različitih

pokusa, hortikulturene radove, projektiranje, edukaciju svih slojeva stanovništva, sudjelovanje na izložbama, organizaciju i vodstvo stručnih ekskurzija, razvoj pčelarstva i ostalo. Skupljanje sporednih šumskih proizvoda započelo je krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Najviše se tražilo lišće ruja i razne vrste ljekovitog bilja koje su se izvozile morskim putem za potrebe kemijske industrije. Od ostalih sporednih šumskih proizvoda spominjemo skupljanje sjemena, i to pretežito crnog bora, koje se već 1895. počelo pripremati u vlastitoj trušnici radi sjetve u vlastitim rasadnicima. Preostale količine sjemena prodavale su se ili besplatno dijelile zainteresiranim proizvođačima sadnog materijala diljem zemlje. Osim sjemena crnog bora područni lugari skupljaju i sjeme ostalih vrsta listača, ponajprije vrsta laganog sjemena, koje se koristilo u vlastitim rasadnicima ili neposredno sijalo na terenu.

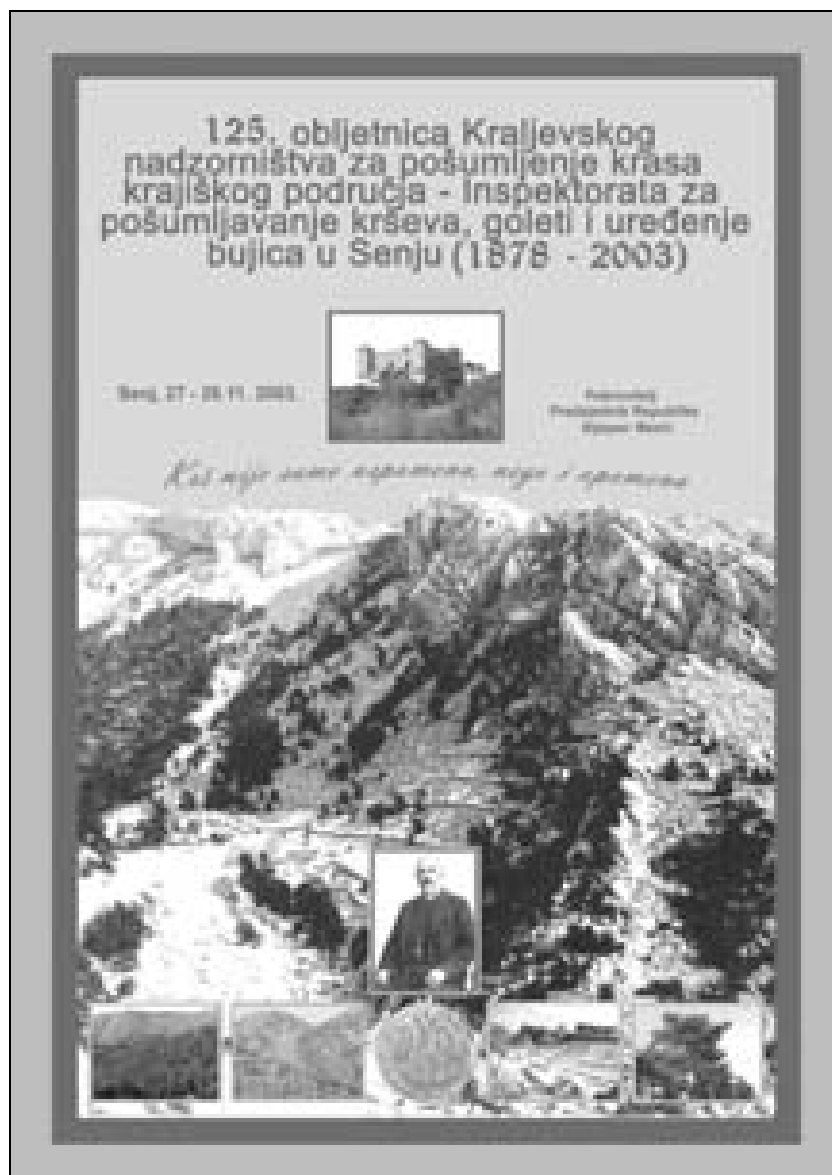
Različitim pokusima šumarski stručnjaci *Nadzorništva-Inspektorata* trudili su se da poboljšaju uspjehe pošumljavanja na kršu. Tako već E. Malbohan osniva više pokusnih ploha istražujući utjecaj trava, djeteline i suhozida na uspjeh sadnje crnog bora u jarcima (grabama). Također, uzgaja u rasadnicima različite alohtone vrste prateći njihov razvoj i na terenu. Uoči Drugoga svjetskog rata bilježimo pokuse uzgoja sadnica u tuljcima suncokreta, koje možemo smatrati počecima današnje široko razgranate kontejnerske proizvodnje sadnica. Međutim, skori početak rata prekinuo je navedene pokuse. Najveći broj različitih pokusa ostvario je J. Balen, zatim A. Kauders. Tako je J. Balen, mlad i neobično perspektivan šumarski stručnjak, istražio učinke negativnog utjecaja bure na uspjeh pošumljavanja. Prikupljene podatke tog pokusa objavio je u svojoj disertaciji *Bura i njezino značenje za pošumljavanje krša*, 1923. Zahvaljujući baš plodnom radu J. Balena u Senju, tadašnje Ministarstvo šuma i rudnika odobrilo je znatna sredstva *Nadzorništvu-Inspektoratu* za kompleksna istraživanja na kršu. Međutim, njegovim odlaskom iz Senja 1925. drastično se reduciraju sredstva za znanstveno-istraživački rad na kršu. Njegov nasljednik A. Kauders ipak je osnovao pokus s raznim vrstama sadnica koje se tretiraju različitim vrstama umjetnog gnojiva. Praćenjem najpovoljnijeg rasta izvršen je izbor vrste umjetnog gnojiva. U tom razdoblju prof. Mihovil Gračanin, poznati pedolog, izvršio je 1931. opsežne analize tla Senjske Drage.¹ U svojim istraživanjima iznosi i jedan zanimljiv podatak o vremenu tvorbe tla. Naime, prema tim saznanjima potrebno je 1.666.666 godina za razvoj tla debljine 35 cm i težine 4.000.000 kg/ha uz čisti kemijski utjecaj atmosferske vode. Međutim, stvarno vrijeme razvoja iznosi 38.834 godine, jer je oborinska voda zasićena ugljičnim dioksidom. Istraživanja prof. M. Gračanina poslužila su, između ostalog, *Nadzorništvu-Inspektoratu* u

¹M. GRAČANIN, 1931, 91-142.

izradi projekata pošumljavanja krša. *Nadzorništvo-Inspektorat* uključeno je neposredno ili posredno u hortikulturno uređenje turističkih mjesta na moru. Svojim marom ističe se A. Kauders, pod čijim je stručnim vodstvom uređena jedna atraktivna turistička staza u neposrednom zaleđu Crikvenice i planinarski put iz Senja u Senjsku Dragu, poznatiji kao *Kaudersov put*, dužine preko 4 km. A. Kauders organizira i popularna predavanja, piše članke u novinama i izdaje 1933. brošuru *Nekoliko riječi o pošumljavanju krša oko naših primorskih kupališta*. To pridonosi popularizaciji šumarske struke u javnosti. Zaslugom *Nadzorništva-Inspektorata* započelo je 1892. sustavno pošumljavanje Nehaja pod vodstvom E. Malbohana, dok je njegov nasljednik A. Rosmanith 1895. osnovao jedini gradski park *Marija Art.*² Redovitom pošumljavanju prethodila je izrada detaljnih projekata s imovinsko-pravnim odnosima, detaljnim kartama, te stručnim opisom i izvorima sredstava. Vrijedno je istaknuti detaljnu rekonstrukciju pošumljavanja od 1878. do 1925. u očevidniku *Katastar pošumljavanja* autora Josipa Balena. Otada se u toj evidenciji bilježe i svi radovi do prestanka rada senjske šumarske krške organizacije. Zahvaljujući najviše tom očevidniku, omogućena je najpotpunija rekonstrukcija svih radova na području primorskog krša. Za cijelo područje *Nadzorništva-Inspektorata* zadnji je upravitelj, Vinko Pleša, dipl. ing. šum., 1939. izradio više suvremenih osnova pošumljavanja s detaljnim opisom staništa i vegetacije, te projekcijom za sljedeće kratkoročno i dugoročno razdoblje. Tako je autor detaljno obradio Zavratnicu, iznimnu prirodnu rijetkost, u sklopu osnova pošumljavanja, i tome pridodao više uspješnih skica njezina budućeg hortikulturnog uređenja.

Osobita pozornost pridaje se edukaciji područnog stanovništva svih dobi. Pri tome se zagovara pošumljavanje krša koje će dugoročno pozitivno utjecati na poboljšanje prilika i života na kršu. Takvim afirmativnim pristupom postupno se stječe veće razumijevanje za pošumljavanje krša. Jedna od važnih mjera sastojala se u besplatnoj podjeli sadnica različitih vrsta voćki i davanju savjeta lokalnom stanovništvu. Edukacija među najmlađima daje najbolje rezultate. Zbog toga se osniva više školskih gajeva neposredno uz škole, koji se besplatno pošumljuju sadnicama *Nadzorništva-Inspektorata*, i to pod njegovim stručnim nadzorom. Od kraja I. svjetskog rata do prestanka rada *Nadzorništva-Inspektorata* organiziraju se redovite akcije đaka na pošumljavanju krša pod nazivom "Dječji dani pošumljavanja". U njima aktivno sudjeluje *Nadzorništvo-Inspektorat* ustupanjem besplatnih sadnica i stručnim vodstvom. Danas su, na žalost, takve akcije potpuno izostale. Međutim, njihov pozitivni učinak sigurno nije zanemariv, pa bi svakako trebalo pristupiti obnovi tih aktivnosti.

² V. IVANČEVIĆ, 1996, 297-314.

Sl. 1. Plakat 125. obljetnice izrađen je prema idejnom rješenju Ivana Balaževića, akademskog slikara, uz stručnu konzultaciju dr. sc. Vice Ivančevića i tehničku obradu Ivice Nekića i Zlatka Tomljanovića.

Sl. 2. U povodu 125. obljetnice podignut je spomenik svim upraviteljima, šumarskim stručnjacima Kraljevskog nadzorništva - inspektorata ispred Uprave šuma Senj prema projektu Darka Lukanovića, dipl.ing. arh iz Svetog Jurja, snimio Ivica Nekić.

Nadzorništvo-Inspektorat uspješno se predstavilo na domaćim i stranim izložbama. Tako su na Gospodarsko-šumarskoj jubilarnoj izložbi u Zagrebu 1892. prikazane različite vrste oruđa i sadnica rasadničarske proizvodnje, a E. Malbohan je izložio svoje lovačke trofeje. Na Milenijskoj izložbi u Budimpešti 1896. između velikog broja šumarskih eksponata ističe se četiri metra visoka vjerna maketa krša autora A. Rosmanitha, tadašnjeg upravitelja. Za svoje uspješno ostvarenje A. Rosmanith je bio posebno odlikovan. Kraljevsko gospodarsko šumarsko učilište Križevci, Kraljevska šumarska akademija i Gospodarsko-šumarski fakultet Zagreb, domaća i strana šumarska i ostala srodna društva, državne delegacije i ugledni pojedinci često posjećuju područje *Nadzorništva-Inspektorata*. Za njihova boravka domaćini preuzimaju ulogu stručnih vodiča. Česti kontakti stručnjaka između ostalog su bili u funkciji pronalaženja boljih metoda pošumljavanja krša. Početci razvoja pčelarstva na

primorskom dijelu krša povezani su s radom senjske šumarske krške organizacije. Naime, njezini šumarski stručnjaci potiču razvoj pčelarstva različitim mjerama. Tako prema njihovu nalogu lugari skupljaju, a zatim i siju sjeme kadulje na terenu, pa se tako stvaraju povoljni uvjeti za uzgoj pčela i povratak autohtone vegetacije. I besplatna podjela različitih vrsta vočki dijelom je bila u funkciji razvoja pčelarstva. Na poticaj šumarskih stručnjaka većina lugara bavi se pčelarstvom, koje je zatim zainteresiralo i druge stanovnike.

Kraćim opisom sporednih aktivnosti, zajedno s glavnim poslovima, zaokružen je cjelokupni rad senjske šumarske krške organizacije.³ Šumarska struka visoko cijeni značenje *Nadzorništva-Inspektorata* kao važne etape njezina razvoja na putu prema modernom šumarstvu visoko razvijenih europskih zemalja. Taj pozitivni odnos očitovao se već 1978., kada je prvi put u Senju obilježena 100. obljetnica njegova osnutka. Na dvodnevnom skupu sudjelovao je velik broj šumarskih stručnjaka, poglavito s krša, koji su saslušali nekoliko referata o povijesti, tadašnjem trenutku i perspektivama razvoja krškog šumarstva.⁴ Savjetovanje je održano u Gradskoj vijećnici, gdje je bila priređena prigodna izložba posvećena 100. obljetnici osnutka *Nadzorništva-Inspektorata* autora mr. sc. Vice Ivančevića. Tadašnji predsjednik Saveza inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije Hrvatske prof. dr. Branimir Prpić uručio je Šumskom gospodarstvu Senj povelju sa zlatnom medaljom za uspješan rad i zasluge oko nastavljanja radova na pošumljavanju i ozelenjavanju primorskoga krša. U kulturno-umjetničkom programu sudjelovao je šumar-pjesnik Milan Krmptić, dipl. ing. šum., sa svojim pjesmama. Na stručnoj ekskurziji u Senjsku Dragu mnogobrojni sudionici s velikom su pozornošću pratili izlaganja mr. sc. Vice Ivančevića o najvećem ostvarenom projektu *Nadzorništva-Inspektorata* koji se sastojao u saniranju nekadašnjega divljeg bujičnog toka senjske bujice *Torenta* primjenom kombiniranih biološko-tehničkih mjera. U sklopu savjetovanja, Petar Prpić, dipl. ing. šum., otkrio je spomen-ploču na upravnoj i stambenoj zgradi *Nadzorništva-Inspektorata*, vili *Nina*, nekadašnjem vlasništvu poznate senjske obitelji Vrancany, sljedećeg sadržaja: "U ovoj zgradi je 7. svibnja 1878. godine osnovano Nadzorništvo-Inspektorat za pošumljavanje primorskog krasa koje je postiglo zapažene rezultate na pošumljavanju i obnovi krša i uređivanju bujica od Povila do Lisarice, u čemu su naročito zaslužni šumarski stručnjaci te Ustanove. U povodu 100. obljetnice osnivanja Nadzorništva-Inspektorata spomen-ploču podiže Šumsko gospodarstvo Senj. Senj, 23. studenog 1978. godine." Dnevne novine pišu o obljetnici, a *Šumarski list* 1-3, 1979, objavljuje sve referate sa savjetovanja.

³ V. IVANČEVIĆ, 1999, 361-400.

⁴ V. IVANČEVIĆ, 1979, 31-46.

Sl. 3. Upravna i stambena zgrada "Vila Nina" kupljena od poznate senjske trgovačke obitelji Vranyczany za potrebe Kraljevskog nadzorništva - inspektorata 1883. Faksimil kupoprodajnog ugovora napisan je na njemačkom jeziku. Spomen-ploča na pročelju zgrade postavljena je 1978. u povodu 100-te obljetnice osnutka senjske specijalizirane šumarske krške organizacije, snimio Ivica Nekić.

Otada su prošla dva desetljeća pa je krajem prosinca 1998. u Senju održano savjetovanje u povodu 120. obljetnice osnutka *Nadzorništva-Inspektorata* i 20. obljetnice proglašenja Velebita međunarodnim rezervatom biosfere, u organizaciji Hrvatskoga šumarskog društva ogranka Senj, i Hrvatskih šuma, Uprave šuma Senj.⁵ U predvorju Doma kulture "M. C. Nehajev" priređena je izložba posvećena obljetnicama autora dr. sc. Vice Ivančevića, a zatim je u velikoj dvorani održano savjetovanje uz nazočnost velikog broja šumarskih stručnjaka iz cijele zemlje, te predstavnika raznih udruga i vlasti. Na savjetovanju je podneseno šest referata, i to: dr. sc. Vice Ivančević, *120. obljetnica osnutka Kraljevskog nadzorništva-Inspektorata u Senju*; prof. Ivica Bralić, *20. obljetnica proglašenja Velebita međunarodnim*

⁵ V. IVANČEVIĆ, 1999, 55-62.

rezervatom biosfere; Anton Pećanić, dipl. ing. šum., *Gospodarenje šumama sjevernog Velebita*; prof. dr. Milan Glavaš, *Velebitski botanički vrt*; dr. sc. Vlado Topić, *Biomasa šumskih sustava mediteranskog područja Hrvatske* i Gracija Mičetića, dipl. ing. šum., *Erozija i bujice na kršu*.

Milan Špalj, dipl. ing. šum., upravitelj šumarije Senj, kao nasljednik nekadašnjeg *Nadzorništva-Inspektorata*, položio je vijenac na spomen-ploču koja je podignuta 1978. na nekadašnjoj upravnoj zgradi. Tom prigodom nazočnima se obratio dr. sc. Vice Ivančević, predsjednik Hrvatskoga šumarskog društva – ogranka Senj evocirajući uspomene na rezultate *Nadzorništva-Inspektorata* i važnu ulogu njegovih šumarskih stručnjaka. U kulturno-umjetničkom programu prof. Marica Štokić promovirala je još jednu uspješnu zbirku pjesama *Ovaj križ ljudski* našega šumara-pjesnika Milana Krmpotića, dipl. ing. šum., dok je kao gost nastupio poznati senjski pjesnik prof. Krešimir Stanišić. Sažetci radova zajedno s opisom svih događaja i zaključcima tiskani su u *Šumarskom listu*.⁶ Dnevni tisak i radio također su izvještavali sa skupa. Budući da je prigodna izložba bila namijenjena samo za sudionike obljetnice, priređena je krajem siječnja 1999. izložba za građanstvo Senja u Gradskoj knjižnici i čitaonici. U njezinu sastavu nalazilo se i nekoliko panoa Planinarskog društva "Zavižan" na kojima su prikazane njegove aktivnosti. U kulturno-umjetničkom dijelu programa sudjelovali su pjesnici Milan Krmpotić, dipl. ing. šum., i prof. Krešimir Stanišić, te učenici glazbene škole "Vjenceslav Novak" iz Senja. O izložbi su govorili njezini autori, prof. Mirko Belavić i dr. sc. Vice Ivančević, uz nazočnost velikog broja Senjana. Višednevnu izložbu razgledao je veći broj posjetitelja. Na temelju inicijative središnjice Hrvatskoga šumarskog društva i senjskoga Ogranka priređena je ova izložba i u Zagrebu krajem studenoga 1999. zajedno s umjetničkim fotografijama Gorana Novotnog, šumarskog tehničara šumarije Rab. Izložba pod nazivom *Senj se predstavlja Zagrebu* okupila je na otvaranju velik broj šumarskih stručnjaka i Senjana iz glavnog grada.⁷ Prof. dr. Slavko Matić, predsjednik Hrvatskoga šumarskog društva, govorio je o izložbi, a zatim je dr. sc. Vice Ivančević, predsjednik senjskog Ogranka, pozdravio nazočne i ukratko govorio o sadržaju izložbe, te je u znak sjećanja na gostoprimstvo Središnjice darovao prof. dr. Slavku Matiću poznatu *Senjsku ploču*. U kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su pjesnici Milan Krmpotić, dipl. ing. šum., i prof. Krešimir Stanišić, a u vokalno-glazbenom dijelu Tomica Starčević, dipl. ing. šum., sa svojom suprugom. Na kraju je prof. dr. Slavko Matić otvorio izložbu koju su posjetitelji razgledali s velikom pozornošću. Izložba je prošla u znaku jednog kurioziteta. Naime, u sastavu male

⁶ V. IVANČEVIĆ, 1999, 55-62.

⁷ V. IVANČEVIĆ, 2000, 111-114.

ekipe iz Senja bio je i gospodin Frane Rogić, posljednji živući član senjskog *Nadzorništva-Inspektorata*. Iako poodmakle dobi, u 95. godini života još je uvijek bistra uma i zavidne fizičke kondicije. Nadamo se da ćemo se zajedno s njime veseliti i njegovu stotom rođendan. Izložbom u Zagrebu završene su sve manifestacije vezane za 120. obljetnicu osnutka *Nadzorništva-Inspektorata* i 20. godišnjicu proglašenja Velebita međunarodnim rezervatom biosfere.

Sljedeću, 2000. godinu pamtit ćemo u šumarskim krugovima po još jednom važnom događaju na području grada Senja. Te godine navršavalo se 235. godina od osnutka i neprekidnog rada šumarije Krasno, najstarije šumarije u našoj zemlji. Tim povodom održano je raznovrsno dvodnevno savjetovanje u Senju i Krasnu 23. i 24. 11. 2000. pod visokim pokroviteljstvom Stjepana Mesića, predsjednika Republike Hrvatske.⁸ Ovaj važni datum našeg šumarstva spominjemo tek usputno, jer vjerujemo da će o njemu biti više riječi u jednom od sljedećih brojeva *Senjskog zbornika*.

Nakon višemjesečnih priprema u Senju je 27. i 28. studenoga 2003. obilježena jubilara 125. obljetnica osnutka *Nadzorništva-Inspektorata* pod visokim pokroviteljstvom Stjepana Mesića, predsjednika Republike Hrvatske. Tu veoma zahtjevnu manifestaciju organiziralo je Hrvatsko šumarsko društvo i Hrvatske šume d.o.o. u suorganizaciji Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, Šumarskog fakulteta Sveučilišta Zagreb, Šumarskog instituta Jastrebarsko, Akademije šumarskih znanosti i grada Senja. Na dvodnevnom skupu bio je nazočan velik broj stručnjaka i znanstvenika šumarstva iz cijele zemlje, raznih udruga i predstavnika vlasti. Od stranih delegacija doputovali su gosti iz Slovenije. Kao glavni moto skupa usvojena je jedna zaista lucidna misao Stjepana Frančičkovića, šumara s krša, koja glasi: "Krš nije samo uspomena, nego i opomena."⁹ I zaista, za cijelo vrijeme trajanja skupa osjećao se njezin duboki i dugotrajni smisao.

Prvog dana susreta otkriven je spomenik svim upraviteljima *Nadzorništva-Inspektorata* u parku ispred zgrade Hrvatskih šuma, Uprave šuma Podružnice Senj. Spomenik je djelo Darka Lukanovića, dipl. ing. arh., rodom iz Svetog Jurja, koji danas radi i živi u Rijeci. To neobično uspjelo umjetničko i

⁸ V. IVANČEVIĆ, 2000, 705-711.

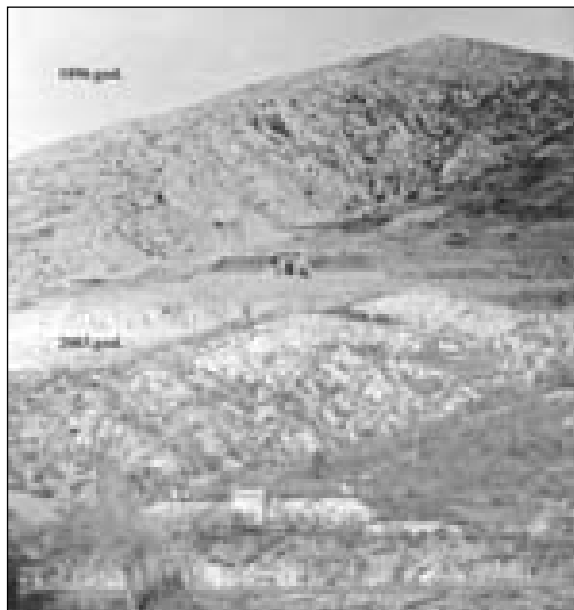
⁹ Dr. sc. Stjepan Frančičković (Praputnjak 1901., Rijeka 1979.). Istaknuti šumarski stručnjak, znanstvenik i pisac. Bio je dugogodišnji direktor Instituta za drvno-industrijska istraživanja u Zagrebu, glavni urednik stručnog glasila *Drvna industrija* i suradnik Ekonomskog instituta u Rijeci. Poznati i priznati pisac-šumar, s više od 220 tematski raznovrsnih znanstvenih, stručnih i stručno-popularnih radova objavljenih u mnogim publikacijama. Njegova prikladna citirana misao na 120. obljetnici osnutka *Nadzorništva-Inspektorata* na najbolji način izražava stoljetnu neraskidivu vezu čovjeka i krša.

tehničko rješenje spomenika simbolizira rađanje šume iz krša uz pomoć čovjeka. Dva veća uspravna prirodna kamena izranjaju iz zemlje, a između njih u granitu nastaje šuma u obliku zelenkastog eliptičnog lista. Ta veoma uspješna kombinacija zorno odražava dugotrajna mukotrpa nastojanja mnogih generacija šumarskih stručnjaka u ponovnom pošumljavanju nepreglednih površina krša. Izražavamo neskriveno zadovoljstvo i zahvalu autoru spomenika, kojemu u budućem kreativnom radu želimo još puno uspjeha. Na listu, u zelenom granitu, ispisan je tekst u više redova, sljedećeg sadržaja: "U povodu 125. obljetnice osnutka senjskoga Kraljevskoga nadzorništva-inspektorata, prvog u našoj zemlji, 1878. god., njegovim upraviteljima, šumarskim stručnjacima: Eduardu Malbohanu, 1878-1894., Albertu Rosmanithu, 1895-1898., Ottu Nytrayu, 1899-1918., Josipu Balenu, 1919-1925., Alfonsu Kaudersu, 1926-1934. i Vinku Pleši, 1935-1942. spomen-ploču sa zahvalnošću podižu Hrvatsko šumarsko društvo i Hrvatske šume, Uprava šuma Senj."

U ime domaćina mnogobrojne sudionike pozdravio je Jurica Tomljanović, dipl. ing. šum., voditelj Uprave šuma Podružnice Senj. U svom kraćem izlaganju osvrnuo se na minule značajne rezultate šumarske struke na području nekadašnjeg *Nadzorništva-Inspektorata*, te naznačio sadašnje i buduće zadaće krškog šumarstva. U svom obraćanju prof. dr. Slavko Matić, predsjednik Hrvatskoga šumarskog društva, istaknuo je važnost *Nadzorništva-Inspektorata* u našem šumarstvu, pogotovo na kršu, koje je po svojim postignutim rezultatima često bilo ispred šumarstva mnogo razvijenijih europskih zemalja. Pri tome je posebno naglasio vodeću ulogu šumarskih stručnjaka, koji će odsada dobiti i svoj spomenik. Zatim je Nikica Pleša, dipl. ing. stroj., sin Vinka Pleše, dipl. ing. šum., posljednjeg upravitelja *Nadzorništva-Inspektorata*, službeno otkrio spomenik. U svom kratkom obraćanju evocirao je uspomene na trajna djela šumarskih stručnjaka na kršu. Zahvalnost šumarske struke prema našim prethodnicima nije se mogla bolje izraziti nego što je to učinjeno posredstvom Nikice Pleše. U nastavku programa, u Osnovnoj školi "Silvije Strahimir Kranjčević", sudjelovali su đaci nižih razreda koji su recitali poeziju senjskih pjesnika na čakavštini. Prof. dr. Slavko Matić afirmativno je govorio o prigodnoj izložbi autora dr. sc. Vice Ivančevića, posvećenju obljetnici *Nadzorništva-Inspektorata*, te je predložio prijenos izložbe i u ostale dijelove naše zemlje. U svom je kraćem osvrtu autor izložbe naznačio važnost ovakva načina upoznavanja šire javnosti sa šumarskom stručnom problematikom važnom za razvitak ovoga područja. Tehnički dio posla obavili su, odgovorno i na visokoj stručnoj razini, mladi kadrovi Zlatko Tomljanović i Ivica Nekić, na čemu im je autor posebno zahvalio. Na kraju je prof. dr. Slavko Matić službeno otvorio izložbu, koju su sudionici pažljivo razgledali. U večernjem zajedničkom druženju priređen je i kulturno-umjetnički

program koji su svojim nastupom ispunili šumari-književnici David Kabalin, dipl. ing. šum., i Milan Krmpotić, dipl. ing. šum., zajedno s gostom, senjskim pjesnikom prof. Krešimirom Stanišićem. Kroz program je vodila gđa. Jadranka Tomljanović, spikerica Radio Senja, dok je u nastavku druženja nastupila vokalno-instrumentalna skupina "Pod Nehajem".

Sljedećeg dana započelo je savjetovanje u Domu kulture "M. C. Nehajev". U svom obraćanju prof. dr. Ivica Grbac, ministar Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, istaknuo je važnost ovog jubileja za naše šumarstvo, te naglasio dosadašnje uspjehe šumarske struke i njezine buduće zadatke. Željko Ledinski, dipl. ing. šum., predsjednik Upravnog odbora Hrvatskih šuma d.o.o., također je istaknuo važnu ulogu senjskog šumarstva, jer je na ovim prostorima započela s radom 1765. šumarija Krasno, a zatim i *Nadzorništvo-Inspektorat* 1878. Od sljedećih zadataka Hrvatskih šuma izdvojio je njihovo skoro restrukturiranje. U ime domaćina sudionike je pozdravio Milan Devčić, dipl. ing. šum., gradonačelnik Senja. Zatim je prof. dr. Slavko Matić uručio g. Frani Rogiću, jedinom živućem predstavniku *Nadzorništva-Inspektorata*, priznanje za postignute rezultate na pošumljavanju krša. Inače, naš sugrađanin g. Frane Rogić unatoč tome što ima skoro 99 godina, još je uvijek izvrsne psihičke i fizičke kondicije. Ovaj nesvakidašnji dirljivi događaj popraćen je odobravanjem i dugotrajnim pljeskom. Pod predsjedavanjem prof. dr. Ante P. Krpana i članova radnog predsjedništva, Željka Ledinskog, dipl. ing. šum., i Milana Devčića, dipl. ing. šum., započelo je savjetovanje na kojem su podneseni sljedeći referati: dr. sc. Vice Ivančević, *125. obljetnica osnutka senjskoga Kraljevskoga nadzorništva-inspektorata, posebne šumarske krške organizacije, prve u našoj zemlji, 1878.-2003. god.*; dr. sc. Nikola Pernar, mr. sc. Andrija Vranković i mr. sc. Darko Bašić, *Specifičnost tala na bazičnim stijenama Senjske drage*; prof. dr. Zvonko Seletković, dr. sc. Ivica Tikvić, *Utjecaj pošumljavanja krša na hidrološku funkciju šuma*; dr. sc. Milan Oršanić, *Stanje i trendovi pošumljavanja u nas i u svijetu*; dr. sc. Igor Anić, *Promjena sastojinskog oblika prirodnim pomlađivanjem na primjeru šumskih kultura crnog bora (*Pinus nigra* Arn.) u Senjskoj drazi*; dr. sc. Vlado Topić, *Šumska vegetacija na kršu kao značajni čimbenik zaštite tla od erozije*; dr. sc. Tibor Pentek, *Uloga šumskih prometnica pri gospodarenju šumama na kršu, s posebnim osvrtom na Senjsku dragu*; prof. dr. Milan Glavaš, *Šumski požari i protupožarna zaštita na području Uprave šuma Podružnice Senj od 1994-2003. godine*; dr. sc. Željko Španjol, *Zaštićeni dijelovi prirode na Velebitu*; prof. dr. Branimir Prpić, Hranislav Jakovac, dipl. ing. šum., *Nadzorništvo-Inspektorat u Senju na stranicama Šumarskog lista* i prof. dr. Slavko Matić, *Šumarstvo u društvenom ozračju danas i 1878. godine*.

Sl. 4. Unatoč djelomičnom pošumljavanju i naglašenoj prirodnoj progresiji uokolo gradskog rezervoara na prilazu Senju, proces ponovnog ozeleňjavanja u razdoblju od 107 godina teče veoma mukotrpno i sporo. Ovakvi primjeri uobičajeni su na pošumljavanju našeg krša. To zapravo definira šumarstvo kao dugoročnu disciplinu, čiji se rezultati mogu sagledati tek nakon više desetljeća, pa i stoljeća, snimio Ivica Nekić.

U raspravi je sudjelovao Tomislav Starčević, dipl. ing. šum., savjetnik Hrvatskih šuma, koji je upozorio na sadašnji nezadovoljavajući tretman šumarstva u društvu i o tome iznio neke svoje zanimljive stavove. Većina referata obrađivala je sadašnje stanje šumarstva na kršu, s prijedlozima za njegovo poboljšanje. Ukupan dojam o dosezima tih referata veoma je povoljan, te oni predstavljaju važno osvježenje na području problematike koju su obradili. Očekujemo njihovo skoro objavljivanje u posebnom prilogu *Šumarskog lista*. Dnevne novine, *Novi list*, *Jutarnji list* i *Večernji list*, popratile su riječju i slikom u više navrata ovu značajnu šumarsku obljetnicu. Studio HRT Rijeka objavio je vijest u *Županijskoj kronici*, dok je Hrvatski radio, 2. program, snimio cjelokupna stručna izlaganja za potrebe svog programa. Na savjetovanju je voditeljica programa gđa. Tanja Devčić razgovarala s pojedinim autorima referata, a ti su razgovori zatim i emitirani. Iskusnom oku snimatelja Ante Španića nije promaknuo nijedan važni detalj obljetnice, što će se nakon tehničke obrade i stručne konzultacije s dr. sc. Vicom Ivančevićem, obraditi na kazeti.

Prema meritornoj ocjeni sudionika, dvodnevno savjetovanje uspjelo je u svakom pogledu. U cjelokupnom sklopu senjskog šumarstva važan je još jedan detalj koji je prošao gotovo nezapaženo. Naime, dolaskom jeseni godine 2003. završeni su radovi na temeljitom uređenju *Šumarskog muzeja* u Krasnu, nekadašnjoj staroj zgradi područne šumarije i osnovne škole. Zamašne radove

financirale su Hrvatske šume i Uprava šuma Podružnica Senj uz posebni angažman Milana Devčića, dipl. ing. šum., člana uprave Hrvatskih šuma, i Jurice Tomljanovića, dipl. ing. šum., voditelja Uprave šuma Podružnice Senj. Sada predstoji uređenje stalnog i povremenog postava koji se ne odnosi samo na šumarstvo visokih šuma nego i na krško šumarstvo. Prema tome, bit će mjesta i za senjsko *Nadzorništvo-Inspektorat*. Ovaj studiozni i dugotrajni posao jedan je od prioriteta šumarskih stručnjaka ovog područja, no on se ne može ostvariti bez svesrdne pomoći područne šumarske organizacije i strukovnog društva. Opremljeni Šumarski muzej bit će u funkciji snažne promidžbe šumarstva i obogaćivanja turističke ponude.

I što još reći o 125. obljetnici osnutka *Nadzorništva-Inspektorata*, koje je započelo s radom u gradu Senju 7. 5. 1878.? Podsjetimo se još jednom da je to bila prva posebna šumarska krška organizacija u našoj zemlji, pa grad Senj smatramo prvim središtem našega suvremenoga krškog šumarstva. Dodamo li tome i postojanje najstarije šumarije u našoj zemlji, koja je započela s radom u Krasnu prije 238 godina (1765.) tada gradu Senju (prema današnjoj teritorijalnoj podjeli) pripada dvostruki primat u šumarstvu naše zemlje.

Danas, 125 godina nakon osnutka senjske posebne šumarske krške ustanove i nakon 64 godine njezina neprekidnog rada (1878. – 1942.), opravdano se možemo ponositi njezinom ulogom i rezultatima koji zauzimaju istaknuto mjesto u našem šumarstvu, posebno na unapređenju šumarske struke i znanosti na kršu, te razvoju primorskog krša i cjelokupne naše zemlje.

Literatura:

- Mihovil GRAČANIN, Pedološka istraživanja Senja i bliže okolice, *Glasnik za šumske pokuse*, 3, Zagreb, 1931, 91-142.
- Vice IVANČEVIĆ, Stota obljetnica osnivanja Nadzorništva za pošumljenje primorskog krasa, *Šumarski list*, 1-3, Zagreb, 1979, 31-46.
- Vice IVANČEVIĆ, Park Nehaj, prilog istraživanju povijesti pošumljavanja i hortikulturnih radova, *Senjski zbornik*, 23, Senj, 1996, 297-314.
- Vice IVANČEVIĆ, Obilježavanje 120 godina od osnutka senjskog "Kraljevskog nadzorništva-inspektorata" i 20 godina Velebita kao međunarodnog rezervata biosfere, *Šumarski list*, 1-2, Zagreb, 1999, 55-62.
- Vice IVANČEVIĆ, 120. obljetnica osnutka senjskog Nadzorništva-Inspektorata, posebne šumarske krške organizacije (1878-1998), *Senjski zbornik*, 26, Senj, 1999, 361-400.
- Vice IVANČEVIĆ, Senjski šumari se predstavili Zagrebu, *Šumarski list*, 1-2, Zagreb, 2000, 111-114.
- Vice IVANČEVIĆ, 235 godina Šumarije Krasno (1765-2000), najstarije šumarije u našoj zemlji, *Šumarski list*, 11-12, Zagreb, 2000, 705-711.

125 YEARS HAVE PASSED SINCE THE ROYAL SUPERVISORY INSPECTORY, THE
OLDEST CROATIAN SPECIAL FORESTAL KARST ORGANISATION WAS
ESTABLISHED IN SENJ (1878-2003)

Summary

In the complex works of foresting karst the Supervisory-Inspectory accomplished many important and less important works among which were: collecting secondary forest products, carrying out of different experiments and horticultural works, planning, education, participating in exhibitions, organising and leading expert excursions and developing bee-farming. This is a reason to call Senj the cradle of our modern karst forest management. In the last 25 years we celebrated three anniversaries in Senj (100, 120 and now 125 years) since our Supervisory-Inspectory was established. Our colleagues, foresters highly respect our work here and the results of the continuous work of the Supervisory-Inspectory (1878-1942), which gave a strong push to the establishment of our modern karst forest management and gave a crucial influence in the development of forest management on the karst and other zones in Croatia.

EIN BEDEUTENDES SENJER JUBILÄUM
125 JAHRE DER SPEZIALEN SENJER FORST- UND KARSTORGANISATION (1878-2003)

Zusammenfassung

In komplexen Tätigkeiten des kaiserlichen Aufsichtsamtes – Verwaltungsamtes in Senj, die mit der Bewaldung des Karstes gebunden sind, befinden sich neben Hauptarbeiten auch nebensächliche Arbeiten: Sammeln nebensächlicher Produkte, Ausführung verschiedener Experimente und Gartenarchitektur-Arbeiten, Projektierung, Erziehung aller Schichten der Bevölkerung, Teilnahme an den Ausstellungen, Führung der Fachexkursionen und Entwicklung der Bienenzucht. Deswegen betrachten wir Senj als eine Wiege unseres zeitgenössischen Karst-Forstwesens. In letzten 25 Jahren wurden in Senj drei Jahrestage (100, 120 und 125 Jahrestage) der Errichtung des Aufsichtsamtes – Verwaltungsamtes bezeichnet. Das Forstfach schätzt die Arbeit und die Resultate dieser 64-jährigen Tätigkeit (1878 – 1942), die eine starke Prägung den Anfängen des heutigen Karst-Forstwesens gaben und nachträglich damalige Entwicklung des Forstwesens auf dem Karst und in ganzem Kroatien beeinflussten.